

L'Hospital
de la Santa Creu
i Sant Pau

Les professions de la salut, del barber a la telecirurgia

L'Hospital ha estat testimoni de l'evolució de les moltes professions vinculades a l'atenció de la salut. Ha vist els barbers, metginers, fadrins i cambres de l'època medieval, els metges humanistes i les infermeres que lideren processos assistencials, els MIR, els mediadors, els telecirurgians i els investigadors traslacionals.

Les professions dels antics hospitals

Gestió i administració

- **administrador**
- **prior**
- **vicaris major i menor**
- **escrivans**
- **arxiver**

Assistència

- **metge** (i practicant de metge), el qui practica “l’art de sanar”
- **cirurgià** (mestre cirurgià i aprenents de cirurgià), practicava operacions
- **barber**, exercia la cirurgia menor (sagnies, aplicació de sangoneres, extracció de dents, etc.)
- **apotecari**
- **mediciner**
- **infermer**
- **cambreres i cambres**, que es cuidaven dels malalts
- **pare i mare**, responsables d’un conjunt de cambres
- **cos de dides**, que nodrien els expòsits
- **passioner**, sacerdot que assistia els malalts impeditos
- **setmaners**, voluntaris que comprovaven un cop a la setmana si els malalts eren ben atesos

Altres feines

- **baciners**, servidors de l’hospital que captaven almoines per la ciutat i els pobles
- **coc**, cuiner
- **forner**
- **traginer**
- **portaler o porter**
- **rellotger**

Jeràrquicament, al capdavant de l’Hospital hi havia l’administrador. En la seva absència, el càrrec més alt era el del prior que, al seu temps, tenia per sota un religiós i una religiosa dels quals ja en depenien els infermers i metges. La resta de personal era molt variat i amb funcions diverses. Des del cuiner o traginer fins als membres de la confraria, que tenien el compromís de visitar els malalts per garantir que fossin ben atesos.

Els primers metges

La construcció de l'Hospital de la Santa Creu va coincidir amb l'aparició dels primers metges, cirurgians i farmacèutics als hospitals. El metge Pere de Coll i el cirurgià Pere Garbí són els primers que han estat documentats a l'Hospital. Aleshores els metges es diferenciaven entre els "de casa" (que s'estaven a l'hospital) i els "de fora de casa", uns i altres amb un sou fix.

Instrumental quirúrgic de l'Hospital de Santa Caterina de Girona

Les primeres urgències de Barcelona

Al marge dels metges de guàrdia o interns i els metges de fora, al segle XVI apareix el primer servei obert a tota la ciutat. En un espai al costat de la porta principal del carrer Hospital el barber atenia qui s'hi adreçava.

Del "ben morir" al guariment

Els primers pacients de l'Hospital de la Santa Creu acudien generalment a "ben morir" i hi havia des de soldats, sacerdots i els mateixos metges fins a pescadors, pagesos i temporers. Els malalts hi trobaven algun remei, menjar i repòs, però pocs tractaments que puguem considerar de medicina moderna. L'Hospital era gratuït, però alguns malalts es pagaven una part de la pensió.

La mortalitat oscil·lava entre una quarta part i gairebé la meitat dels interns. Quan hi havia alguna epidèmia podia arribar al setenta per cent, com amb les pestes de 1558 i 1651.

El cos facultatiu

L'Hospital disposa des d'antic d'un actiu cos facultatiu, que assessora la direcció, vetlla per les bones pràctiques mèdiques i acredita la incorporació de nous professionals.

Les Ordinacions: funcions dels professionals i tracte dels malalts

L'any 1417 a l'Hospital de la Santa Creu es publica el primer model d'organització hospitalària de Catalunya: les Ordinacions. A més de les responsabilitats de cada professió cal destacar la importància que es donava al tracte que s'ha de tenir amb els malalts.

“Primer, que tots els metges i cirurgians una vegada cada mes facin una visita general per totes les infermeries, orats, orades i dides per mirar i anotar tot el que s'haurà de fer per la salut i bon govern d'aquells que en les dites cambrades estaran”

“que el metge de casa sigui obligat a fer quatre visites cada dia [...] i tantes quantes serà cridat per necessitats d'algú o alguns malalts, tant de nit com de dia”

“que els dos doctors de fora casa, cadascun d'ells sigui obligat a fer dues visites cada dia”

“que els esmentats cirurgians sempre que sigui necessari hagin de venir matí i vespre tantes vegades com el cas ho requerirà i sempre que siguin requerits i enviats a demanar”

“i quan hi hagi major nombre de malalts, el senyor prior tindrà cura de manar [...] que cerquin aquells que hauran de menester; i així mateix quan hi haurà pocs malalts els despedirà”

“que els medicinaires facin nota de totes les medicines que tots els doctors i cirurgians ordenaran, tant en dieta com en xarops, en les seves llibretes”

“que els esmentats medicinaires aportin i donin totes les medecines a tots els malalts puntualment a les seves hores”

“que els senyors prior i infermer manin fer silenci a les infermeries tota la nit i des de les dotze del migdia fins a les dues perquè els malalts puguin reposar”

“procurant també que es doni puntualment als malalts tot l'any el dinar i sopar a les hores destinades, això és, el dinar a les deu hores i el sopar a les cinc”

L'acollida i el tracte de la infermeria

En ingressar, els infermers eren els responsables de rentar els malalts i proporcionar-los menjar i un llit. Homes i dones se separaven entre les *quadres* (les grans cambres on s'atenia els pacients), on no podien entrar ni els orats ni els que tenien malalties greus o contagioses.

L'infermer havia de ser “bona persona i virtuosa”, ja que tenia la responsabilitat de decidir qui ingressava i qui no. Havia de tenir cura d'aquestes tasques:

- del menjar que s'hi donava (fins i tot l'havien de tastar abans que es repartís)
- comprar vasos i tasses (perquè ningú hagués de beure amb carbassa)
- coure a la brasa les costelles perquè es poguessin servir calentes i no cremades
- rentar els peus dels malalts i mantenir-los nets, tallar-los els cabells i les ungles i pentinar les dones

Les Ordinacions en la versió de 1571

Els reptes dels professionals d'avui

- Partir d'una bona formació de base, tant en coneixements pràctics com teòrics.
- Estar en un procés permanent de formació per tal de mantenir els coneixements al dia.
- Incorporar les noves tecnologies de la comunicació i la informació en benefici del procés diagnòstic i terapèutic, i també en els àmbits de la recerca, la docència i la formació.
- Tenir coneixements sociològics, antropològics i ètics propis de la nostra civilització, cultura i país.
- Preservar els valors dels drets humans, tot evitant la discriminació per raons de cultura, gènere o creences.

- Respondre de manera adequada davant dels dilemes de la pràctica clínica a partir de la ponderació dels principis de la bioètica: beneficència, no-maleficència, autonomia de la persona i justícia distributiva.
- Gestionar les relacions personals i la comunicació, comprendre les raons dels ciutadans i treballar l'empatia per donar informació clara i adequada a les circumstàncies personals i emocionals dels altres.
- Ser capaç de treballar en equip des d'una perspectiva interdisciplinària, i preparat per col·laborar amb altres institucions sanitàries i acadèmiques.
- Tenir consciència que els recursos que el sistema públic de salut posa al servei dels professionals, els finança el conjunt de la societat, i que cal ser eficient.
- Actuar d'acord amb els ciutadans en relació amb la seva salut i benestar, en el marc dels objectius de la institució assistencial i de les polítiques sanitàries del territori.

